

Allerlei

In dit hoofdstuk zijn een aantal op zichzelf staande onderwerpen verzameld die inhoudelijk niet geheel aansluiten op de overige hoofdstukken.

Ze zeggen allemaal iets over het Loilse dorpsleven uit een korter of langer verleden en passen daarom toch binnen het concept van deze uitgave.

De Tweede Wereldoorlog (1940–1945) heeft op de Loilenaren die dat meemaakten een onuitwisbare indruk achtergelaten. Uit de vele gesprekken die in het kader van de voorbereidingen van dit boek met een aantal oudere inwoners zijn gevoerd, is dat overduidelijk gebleken. Daarom een onderwerp dat zeker niet onderbelicht mag blijven. Uit onderstaand verhaal blijkt ook hoe gewelddadige gebeurtenissen als oorlogshandelingen mensen kan samenbrengen en wat in al zijn eenvoud de essentie van het leven inhoudt.

‘Het Park’– D163

9 februari 1942, ’s avonds half tien...

Een sneeuwdeken bedekt het Park. Een strenge vorst heerst. Het landschap van het Park oogt fraai, de schoonheid van de ongerepte natuur maakt veel indruk op de enkeling die min of meer noodgedwongen in de buitenlucht moet vertoeven. De meeste bewoners verkiezen echter de huiselijke warmte, die weldadig door op volle toeren snorrende (pot)kachels of fornuizen wordt geproduceerd. Het lijkt een vredige nacht te worden...

Op D163 woont de familie Dieks. De kinderen, zes in getal – in leeftijd variërend van 19 dagen tot 11 jaar – slapen gezegd als rozen. Pa en ma zitten bij het fornuis, de houtblokken binnen handbereik. Op het fornuis staat de flesvoeding van de jongste telg (Tonnie) op temperatuur te komen. De petroleumlamp, die dreigt uit te gaan, wordt bijgevuld.

Plotsklaps verstoort een oorverdovend lawaai de serene stilte. Een waarschijnlijk uit zijn koers geraakt oorlogsvliegtuig ontdoet zich boven huize Dieks van een zestal bommen. Een daarvan komt precies terecht op de hoek van het huis, de overige vijf vallen in de directe nabijheid van de woning.

De twee oudsten (Mart en Iet) klimmen door het raam, waarin geen spoor van glas meer is te ontdekken, naar buiten. Geschrokken en behulpzame burensnellen toe. De vier andere kinderen vertoeven nog tussen de puinhopen. Twee van hen slapen nog, alsof er niets aan de hand is. Met vereende krachten worden de kleine Dieks-nazaten in veiligheid gebracht. De naaste buur, de familie Schuurman, is bereid het gezin Dieks die nacht onderdak te bieden.

De kleine Stien, twee jaar oud, wordt met ledikantje en al naar de burens vervoerd. Het is opvallend stil in het kinderbed. Zó stil, dat de vervoerders zich verschrikt afvragen: ‘is

Stientje nog wel in leven?’ In de ijskoude vrieslucht wordt het kinderledikant op het sneeuwtapijt gezet en de dekens voorzichtig opzij geslagen. Het bewijs van leven laat niet lang op zich wachten. Een luide schreeuw doorklieft de ijle vrieslucht boven het Park. De omstandigheden transformeren het kindergekrijs voor de direct betrokkenen in weluidende, onaards aandoende muziek. Het is alsof ze daarmee zeggen wil: ‘Ik ben er nog, ik bèèèèèèèè er ook nog’... Gerustgesteld en met een gelukkig gevoel wordt de nachtelijke verhuizing voortgezet.

Omstreeks middernacht begeeft burgemeester De Leeuw zich per fiets persoonlijk naar de plek des onheils om zich van de situatie op de hoogte te stellen, evenals de politie (toen nog veldwachters geheten). En dan te bedenken dat niemand in de buurt telefoon heeft...

De volgende ochtend wordt bij daglicht de schade geïnventariseerd. De ravage is enorm, alle pannen zijn van het dak en de voor- en zijgevel zijn ontzet. Hoewel de muren niet zijn ingestort is het huis zeer zwaar beschadigd. Herstel zal maanden vergen. ‘Waar krijgen we zo lang een dak boven ons hoofd?’ vraagt vader Dieks zich af.

Een van de burens is de familie Geurts, een gezin bestaande uit negen personen. Buurman Geurts biedt de ‘Dieksen’ spontaan gastvrij onderdak. Huize Geurts, een beslist niet ruim bemeten onderkomen, herbergt maanden lang totaal zeventien mensen. Iedereen schikt een beetje in... en het lukt allemaal in goede harmonie.

Half maart komt er een einde aan de vorstperiode. De herstelwerkzaamheden kunnen beginnen. Het metselwerk neemt aannemingsbedrijf Th. Segers voor zijn rekening. Het timmerwerk wordt uitgevoerd door Dorus Bolder, bijgestaan door zijn zoon Henk. Alles onder het kritische en toezieende oog van de gemeente-architect Jan Berendsen.

Teuntje Seegers en Gradus Kaldenhoven zijn als metselaars bij de bouw betrokken. Gradus is niet alleen met metselen actief, hij blijkt een creatieve geest te hebben. Elke woensdagmiddag krijgt een van de Dieks-meisjes van hem paardrijles, op een varken...

Half juli 1942 is de (her)bouw klaar. Dat betekent een hele opluchting. De familie Dieks heeft weer een eigen dak boven het hoofd. Immers: ‘niets is meer waard dan eigen huis en haard...’

Anno 2000 moeten nog steeds mensen elders een onderkomen zoeken vanwege oorlogshandelingen. In vele delen van de wereld moeten gezinnen dagelijks op de vlucht. Niet wetende op welke plaats zij de komende nacht zullen doorbrengen. De media laten ons daarvan nagenoeg elke dag de schrijnende beelden zien.

Het staaltje burenhulp dat in de Tweede Wereldoorlog tijdens deze oorlogsgebeurtenis werd verleend, doet thans onwerkelijk aan. Het zegt iets over die tijd, toen dat eigenlijk als vanzelfsprekend werd gevonden. En het zegt ook iets over de hechtheid en saamhorigheid van een buurt. En het zegt misschien ook iets over de tijd van nu...

13.1. Hendrik Burghard temidden van zijn 'oude boerenspullen'.

Iedereen zal beamen dat boerderij De Boschpark aan de Sommenweg 3 een ideale omgeving is om allerlei voorwerpen tentoon te stellen die betrekking hebben op het oude boerenleven. Agrarische activiteiten worden er al jaren niet meer op De Boschpark bedreven. Maar de sfeer van lang vervlogen boerentijden is bij betreden van het erf direct voelbaar.

Agrarische nostalgie

De niet meer bewoonde boerderij 'Boschpark' (waarschijnlijk daterend uit circa 1750) van Hendrik en Diny Burghard aan de Sommenweg, ademt nog volop de sfeer van het boerenbedrijf uit lang vervlogen tijden.

Toen Hendrik omstreeks 1990 geleidelijk aan met de bedrijfsactiviteiten stopte, bleef er nog van allerlei 'boerenpul' in de buurt van zijn hofstede rondslingeren. Spullen waarvan het moeilijk afstand nemen bleek. Op een gegeven moment ontstaat bij hem het idee om er wat mee te gaan doen. In een van de bijgebouwen van 'Boschpark', ooit gebruikt als veestal, verzamelt Hendrik sinds 1999 alle mogelijke voorwerpen die betrekking hebben op het boerenleven. Het zijn van allerlei (kleine) materialen, gereedschappen, gebruiksvoorwerpen en hulpwerktuigen die je in en rond de boerderij uit grootmoeders tijd aan zou kunnen treffen.

Een greep uit de verzameling: een trapnaaimachine, petroleumstellen, een set tinnen maatjes (maatbekers), varkenskrampen, een houten bonenmolen, allerlei oud tuingereedschap, paardentuig et cetera. Een bijzonder voorwerp is een zogenaamde hinkelman (of 'hinkelmanneke'). Dit is een pannetje, soms in dubbele of driedubbele uitvoering, waarin voor de arbeiders eten naar de fabriek of het land meegenomen of gebracht werd.

Al is de expositieruimte een voormalig veekot, menig boerenhart zal nostalgisch gaan kloppen bij het aanschouwen van de vele voorwerpen die Hendrik Burghard heeft verzameld en uitgestald. Elk object levert gespreksstof op: hoe, waarom en waarvoor het gebruikt werd. Het is alsof de vele oude gebruiken, van generatie op generatie overgeleverd, die het wonen en werken op het platteland zulk een aparte beleving gaven, enigszins herleven.

Loil is van oudsher een plattelandsdorp waarin het boerenleven een belangrijke (en in het verleden zelfs een bepalende) rol heeft gespeeld. Niet alleen de mechanisatie en schaalvergroting, maar zeker ook de stringente wet- en regelgeving die de laatste decennia de agrarische sector heeft getroffen, hebben het boerenbestaan totaal veranderd.

Het boerenleven van weleer is niet meer is een conclusie die je kunt trekken uit een bijdrage van Mia Roosendaal-Scheerder.

Het Loilse boerenleven (1950–2000)

Rond 1950 had iedereen in of rond het dorp, naast een stukje weiland of akkerland, wel wat landbouwhuisdieren. Het varken werd gemest, mede met het afval van de etenswaren en gestoomde aardappelen. Als de zeug biggen moest krijgen was het hele gezin ermee bezig. ‘Steertjesgeld’ voor iedere big die ‘gevangen’ werd. Als de zeug in de winter ‘keujes moes kriege’ was dat een hele ‘heerejee’. De kevie (varkenskooi) werd klaar gezet en rondom werd alles flink met stro afgezet. Om wat extra warmte te krijgen werd soms de ‘fornuuspot’ in het ‘varkenshuus’ aangestoken.

Als je in die tijd twaalf koeien had, was je een ‘grote boer’. Stiekem werden aan de weg de melktuiten van de buurman geteld. De melkrijder verklapte wel eens dat er ook halfvolle tuiten bij zaten, maar het leek toch heel wat. Diezelfde melkrijder bracht van de melkfabriek karnemelk, kaas en indien nodig flessen babyvoeding mee. Wanneer er aan het eind van het jaar twee koeien meer op stal stonden dan in het begin, dan had de boer ‘goed geboerd’.

In de zestiger jaren namen steeds meer boeren er een baan-tje bij: een melkriet, werken op de (ijzer)hut, slachterij of boerenbond. De boer was dan verzekerd en had recht op kinderbijslag. En het kroost was op de meeste plaatsen talrijk.

In de tweede helft van de jaren zestig ging in Loil de ruilverkaveling van start. Overal verspreid lagen er stukjes grond, en iedereen wist van iedereen waar, hoe en wat voor soort grond het was. De eigen grond was natuurlijk de beste grond. Op de hoek van de Wehlseweg stond de zogenaamde ‘ruilverkavelingskeet’, daar konden de boeren terecht voor vragen. De ruilverkavelingscommissie bestond uit vertegenwoordigers van de plaatselijke bevolking. Die zullen dat gekraakel wel amusant gevonden hebben. Hele bomen werden er op gezet als iemand er weer een ‘stukske bi-j’ had gekregen in ruil voor bijvoorbeeld de aanleg van een sloot of weg. Niemand gaf natuurlijk zomaar zijn grond aan de buurman. Maar het is allemaal goed gekomen, er kwamen verharde wegen, dus een eind aan de verfoeide modderpaden.

Zij die grond om hun eigen bedrijf konden krijgen, bouwden medio en einde van de zeventiger jaren een ligboxenstal. Maar er werden ook veel bedrijven verplaatst. De oude grupstal raakte uit de mode, en de melktank kwam op het erf. Een groot aantal boeren haakte toen af. Wie een schuur voor tweehonderd mestvarkens bouwde, deed een grote gok. Het aantal fokzeugen groeide van zo’n vijf naar vijftig per bedrijf. Veelal werden daarvoor de oude gebouwen gebruikt die niet meer nodig waren voor het melkvee.

De Club van Rome waarschuwde voor teveel mest, maar de agrarische bedrijfstak leek wel doof. De groei van de varkensstapel ging door, de bouwmaterialen voor de varkensschuren waren niet aan te slepen. Het grootbrengen van mestvarkens was een lucratieve nevenbaan. In 1984 kondigde landbouwminister Braks de interimwet af. Uitbreiding in de varkenssector mocht niet meer. Maar waar (vooral in Brabant) toch nog al die varkensschuren vandaan kwamen is voor menigeen nog steeds een compleet raadsel. In hetzelfde jaar wordt het melkquotum ingevoerd. Veel kleinere bedrijven verkopen de rechten en menig boer emigreert.

De jaren negentig kunnen we kenmerken als de jaren van regelgeving en de grote massa papier die hieraan gekoppeld werd. Er kwamen gebieden waar na een bepaalde datum wel en geen mest uitgereden mocht worden. Het gemengde karakter van veel bedrijven ging eraf. Specialisatie naar een bedrijfstak was het toverwoord, maar daardoor kwam er ook steeds meer risico. In Didam werd het ammoniak-reductieplan door de gemeente vastgesteld. Bedrijven konden alleen nog uitbreiden door de ‘ammoniak’ van andere bedrijven te kopen (minus een korting). Ook wordt de Minas boekhouding ingevoerd. Precies bijhouden hoeveel mineralen (voer, vee of mest) aan- of afgevoerd wordt.

Landelijk slaat in 1997 de varkenspest toe en heel wat bedrijven kunnen hun vee niet meer afzetten. In grote aantallen worden de dieren afgemaakt. Er komen nog meer regels bij... schrijven maar... de boer is administrateur geworden. Rond 1998 fuseren veel melkfabrieken.

Anno 2000 staan er in de omgeving al weer veel ligboxstallen leeg. Veel mensen konden altijd op hun eigen plek wonen en werken, maar dat zijn er niet zoveel meer. Op dit moment is het allemaal ‘bse’ (de gekke koeienziekte) wat de klok slaat in de media. De opinie is dat diermeel de oorzaak van de besmetting is. In Nederland is het al jaren verboden om dit aan de runderen te voeren. Uit angst voor besmetting koopt er bijna niemand rundvlees meer, bang voor de ziekte die de mens er van kan krijgen: Creutzfeldt-Jakob.

We staan aan de vooravond van de uitvoering van de reconstructiewet. Deze wet moet onze streek de komende tijd weer reorganiseren. Varkensvrije zones, ecologische hoofdstructuur en recreatie zijn hot items. Waar ons voedsel nog vandaan moet komen? Vanaf 1965 boeren we nog met de stroom mee. Op 't Hof Loil wordt al sinds 1870 de kost verdiend door de familie Roosendaal. Hoe het verder zal gaan... ik ben benieuwd...

Het hierna volgende verhaal is een bewerking van het artikel dat Eric Klop, correspondent van het Algemeen Dagblad, voor deze krant schreef naar aanleiding van de opening van de geheel gerenoveerde Loilse bibliotheek, d.d. 21 mei 1995.

‘Gewoon’

Heel soms maakt een mens iets mee wat hem om onduidelijke redenen raakt. Zomaar een evenement, een gebeurtenis die zich afspeelt in een willekeurig dorp of stadje en waar je min of meer bij toeval in terecht komt. Op niet nader te duiden momenten denk je eraan terug. Vraag mij niet waarom, het is gewoon zo...

Medio mei diende zich een voorval aan, dat om een niet nader te verklaren reden indruk op mij maakte. En nog wel heel dicht bij huis. In het dorpje Loil, om precies te zijn op een zondag. De geheel gerenoveerde parochiebibliotheek werd officieel geopend. Mijn vrouw had vanuit haar werkring enige bemoeienis met de verbouwing gehad en vond het, ondanks een forse migraine-aanval, noodzakelijk een kijkje bij de opening te nemen. Opnieuw werd ik weggezogen uit de jaren negentig...

Gelukkig hoefde ik niet mee naar de pastorie, waar een stropdas mooie woorden zou spreken over het nut van lezen in het algemeen en een bibliotheek in het bijzonder. Wat opviel was de enorme hoeveelheid geparkeerde auto's in de straten rond de kerk, die qua oppervlak gelijk is aan de rest van Loil.

Nabij de te openen bieb zag het zwart van de mensen. In de omliggende huizen hing men uit het raam om maar niets van de activiteit te hoeven missen. 'Is er nog meer te doen?', vroeg ik mijn vrouw in alle onschuld. Niet dat zij wist. En inderdaad, Loil was massaal op komen draven, enkel en alleen voor het bibliotheekgebeuren.

De opening werd omlijst met een originele ballonnenwedstrijd. Verder kreeg ieder kind een bon en een stempel, waarmee bij café-zaal-slijterij Hendriks ijs of snoepgoed kon worden opgehaald. Nadat een dorpeling een lege bierkrat had omgeruild voor een volle, het was zondag rond het middaguur, overhandigde de heer Hendriks onze jongens op dusdanige wijze een ijslollie, dat wij eens te meer in de gaten kregen: Hier is een feest aan de gang.

Tijdens onze verzetje bij Hendriks was het bij de bibliotheek nog veel drukker geworden. De eerste kleurige ballonnen kozen het luchtruim. Een enkele bleef steken in de grote, oude eik, maar de rest zweefde onbekommerd richting Duitsland. Verder was het wachten op de notabelen die, zoals vermeld, in de pastorie naar een stropdas zaten te luisteren.

Omdat ik ondertussen even een kijkje in de gerenoveerde bibliotheek had genomen (nog geen honderd vierkante meter met een vijftiental lichthouten kasten, waarin naast jeugdboeken opvallend veel streekromans keurig netjes gerangschikt stonden), ging ik er vanuit dat het gezelschap bobo's beperkt zou zijn tot het bestuur, de pastoor, een wethouder en een vertegenwoordiger van de dorpsraad. Maar niets bleek minder waar...

Opeens marcheerde luid toeterend en roffelend een fanfare de hoek om. En erachter, in ganzepas een hoeveelheid mevrouwen en meneren waar geen eind aan leek te komen. Alsof de Wereldtentoonstelling werd geopend! Maar het ging toch echt om, met alle respect, vijftien kasten met opvallend veel streekromans. Het aanwezige publiek verleende de stoet eerbiedig doorgang. Nadat een dame via het weghalen van een stemmig doek een plaquette had onthuld en de laatste ballonnetjes hun weg naar de vrijheid hadden gevonden, nodigde de ceremoniemeester iedereen van harte uit de bibliotheek te bezichtigen. Dat kon echter slechts in groepjes van hooguit twintig... Wij wachtten daar niet op. Ten eerste hadden wij al een kijkje genomen, ten tweede werd mijn vrouw in nog heviger mate geteisterd door migraine en ten derde zouden we er nu nog hebben gestaan.

Ik bedoel maar, anno 1995 komt een heel dorp op de been, om de ingebruikneming van een piepklein bibliotheekje bij te wonen. Ver weg van Eurodisneys en andere megaspektakels waarvan het lijkt alsof die nog de enige zijn die de moderne mens bezig kunnen houden. Dat stelt mij gerust en ik zal er nog lang aan terugdenken. Vraag me niet waarom, het is gewoon zo...

Dorps- of stadsfeesten spelen zich meestal in het centrum af. Het Loilse schuttersfeest vormt daarop geen uitzondering. Maar er was een tijd dat dit zich in het buitengebied van De Boschslag afspeelde. Hierbij een geromantiseerde impressie van dit oudste Loilse dorpsfeest.

Schuttersfeest in de Boschslag

Wat was er vroeger mooier
op een zomerse dag
dan het schuttersfeest
in het lommerrijke landschap
van de Boschslag?

Met slaande trom
en vrolijke marsmuziek
liepen de schutters
in hun gesteven tuniek
achter het vaan.
Joelende kinderen
begeleidden de karavaan,
de hele meute
een bonte stoet
ging 'naor de laan...'

Het lonkende loof, zo weelderig
bijna gracieus.
De eiken, zo majestueus.
De schutters, zo eendrachtig.
Wat was dat mooi, wat prachtig...

Schoten knalden,
niet elk schot was een roos.
Paarden met ringstekende ruiters, galopperend.
Tienermeisjes flanierend.
Amicitia, musicerend.
Schuttersfeest in de Boschslag, grandioos...

Schutters vleiden zich
met een knalpot in het gras.
Prille paartjes vrijden
achter een dikke eik
of in het struikgewas.

Kinderen likten aan een ijsje.
Loilse schoffies vonden in het gras kleingeld.
De boeren praatten over de gewassen in het veld.
Grijsaards genoten van het Loilse paradijsje.

Het schuttersschouwspel boeide
terwijl het gerstenat
meer dan rijkelijk vloeide...

Niet alle schutters waren even vaardig
al had je de schijf niet geraakt
en ze vonden je aardig
dan werd je koning gemaakt...

En als in de laan
werd gezwaaid het vaan
voor de nieuwe koning en koningin
samen hand-in-hand
schepte dat
een bijzondere sfeer
in dat mooie Loilse land...

De tocht naar de feestzaal terug
die voor velen een kwelling was
verliep niet altijd even vlug
ging nimmer in gezwinde pas.

Schutters door alcohol beneveld
werden in die dagen
wel of niet gekneveld
vervoerd in een kruiwagen.

Halverwege de terugtocht
zag de commandant
zich vaak genoodzaakt te roepen
en dat zouden we niet hebben willen missen...
'Halt schutteri-j
gillie meugen now efkes gaon pissen...'

En de schutters
vlogen hals-over-kop in het gewas
zij deden hun plas
vervolgden hun tocht
en dronken in de feestzaal
wederom een glas...

Dit zijn zo maar wat herinneringen,
mijmeringen
die voor menig Loilenaar heeft
veel waarde.

Schuttersfeest in de Boschslag...
Was dat eigenlijk geen stukje hemel op aarde?

Onder het pseudoniem Dut van 't Hekke schreef Theed Harmsen in de periode van 1984 tot en met 1994 regelmatig stukjes in de Kontaktraad. Het ging meestal over zaken die op dat moment actueel waren in de Loilse dorpsgemeenschap. Vaak ook berustte het verhaal op pure fantasie, waarbij de link werd gelegd naar de Loilse situatie. Dut met zijn compaan Hend uut 't Veld hebben op die wijze heel wat zaken op de korrel genomen. Altijd op een goedmoedige wijze, nimmer confronterend of aanstootgevend. Hierbij het verhaal waarin Dut zijn maatje Hend diens toekomstdroom over Loil laat vertellen. (Dut schreef altijd in dialect.)

Dut schrif...

Een hötje gele-je kwam Hend uut 't Veld ook weer is een kier opdage. Ik had um ook al lang niet meer gezien. Dat kan al wel een half jaor gele-je zun. Ik von dat hi-j old was geworre. En nao hi-j anders zo te keer kan gaon, von ik, dat hi-j now erg rustig was.

'Jao', zeitte. 'gi-j mot wette, de blage zun de deur uut en ik het now ut rijk alleen. Alles he'k naeve mien neer geleid, en zörg he'k now ook niet meer. Maor wat ik wel het, now ik niks meer um handen het is, da'k 's nachs niks doe as drome, drome en nog is drome...' Ik zei tege um: 'Das toch fein is een kier lekker drome. Zeker ai-j af en toe ook nog is een lekker droomwiefke in de armen vas kunt holle...' 'Nee', zeitte, 'was dat maor waor, as ik droom, droom ik altied oaver Lool en altied oaver utzelfde onderwerp.' Ik zei tege um: 'Gi-j drome over Lool, gi-j as echte Diemse, dat zal wel wat zun, dromen oaver Lool.' 'Jawel', zeitte, 'ai-j effe luustere wil za'k ow ut hele verhaal is vertelle en ik hoap da-j mien straks dan niet uutlach.' 'Ik zal ow bes niet uutlache, ten-slotte drome wi-j allemaol wel is', zei ik.

Maor affein, hi-j droomde hoe Lool zol zun in ut jaor 2020. Lool zol dan meer dan twee kier zo groot zun... De rondweg den van Zeavender, Diem richting Durkum lup, den is ter niet meer... Want daor zun dan huus aan-, op- en umhengebouwd. Het Loolse Veld, De Hoevert één en twee, hemme zich veurgoed bi-j Lool aangesloate. Ook half Holthuze is vol gebouwd. 't Ni-je gemeentehuus is geplent um in Lool gebouwd te worre. En wel op de plaats waor vroeger ut Huus Lool het gestaon. De ni-je rondweg lup now achter ut zwembad hear. Dan richting boerderi-jenweg en dan zo richting Weal en Durkum. Wel een endje um, maor met een auto is ut niet te marke...

De meeste verenigingen in Lool zun allemaol uut de jas ge-grui-jd. Verschillende verenigingen uut umliggende darpen hemme zich bi-j de Loolse verenigingen aangesloate. De sportzaal van De Zomp is ens zo groot geworre. De Es-Vee het rondum ut veld een tribune gekrege van de supporters. Bi-j mekaar gescharreld deur de duuzend gulden aksie.

In ut Donkers Bos, met een stuk van Schattekerks Bos is een groot luuks carnavalspaleis gebouwd. Dit ni-je carnavalspaleis wud gebruik veur carnavalsfeesten, schuttersfeesten en alle soorten konkoersen. Ook wud ut wel gebruik veur ut bouwen van de carnavalswagens, demonstrasies en markten. De grond veur dit prachtige paleis is deur de eigenaren graties beschikbaar gesteld. De gebouwen zun deur de gemeente en ook sponzors en verenigingen bi-j mekaar gebraoch. Vanzelfsprekend gaon de eerste jaore de winsten naor diegene die ut meeste geld er in ge-

staoke hemme... De supervizie lig bi-j de drie veurnaamste verenigingen uut Lool... De Es-Vee, Amesiesia en de Vroluke Drammers. Teun (Donkers) het de zörg oaver de parkeergarazje en de veiligheid van de gebouwen. In een soort glazen tunnel kan hi-j met een klein auteutje rond alle gebouwe ri-je. Bi-j ut minste of geringste onraad kan hi-j op de rooi-je knop drukken en steed de polietsie bi-j um...

Deur ut gedonder van de Diemse manezjes met de gemeente is ter in ut Loolse Park de grootste manezje en stoeteri-j van de Liemers gebouwd. Onder supervisie van Drikkus. Bi-j Manezje Drikkusman zoas ut genuump is, is alles op 'Western steil' gestoeld. Ook worre er kowboj-wedstrijden geholde. De paradepeerdjes zun getraind um de getrokke wagens in de carnavalsoptoch te trekke... En veur de bestuurswagen en de Prinsenwagen het Drikkus spesiejaal de Liepiesanen-peerdjes uut Joegoslavieje opgekoch... 's Zondags is ut los veur de Loolse kinderen, die dan met de kleine peerdjes kunnen spölle. Veur de goei-je orde holde de Parkse Boys een eugske in ut zeil.

In de Sommenweg is deur de Firma Hendriks een groot restaurant gebouwd met een parkeergarazje. De parkeerproblemen in Lool zun hiermet in één klap opgelost... Het is wel zo, alles wat er in wil mot betale!

Alle vier kompleksen staon in verbinding met mekaar. Zo'n spesiejaal elektries treintje lup van ut ene kompleks naor ut andere. Werkeluk uniek veur Lool.

'En dan zun der nog een hoop kleine dinge veranderd. Maor daor gao'k now niet meer wiejer op in', zeitte tege mien. Ondertussen had hi-j de jas al uutgetrokke, en ik kon marke aan um, dat hi-j een dreuge keal had gekrege. 'Now, now, now', zei ik tege um. 'Waor haal ie de wiesheid vandan...' 'Laowe eerst maor is een pötje koffie zette, want dat hai-j wel verdiend.' Hi-j zeit: 'Jao ik moes ut kwiet en wie kan'k ut beater vertellen as ow...'

'Jao, zo geet dat...'

Enkele generaties terug was de eerste schooldag voor veel kinderen de eerste kennismaking met de tot dan toe onbekende buitenwereld. Vaak voor het eerst was het kind dan een aantal uren achtereenvolgend niet in zijn vertrouwde en beschermde huiselijke omgeving. Immers: voorschoolse opvang was destijds een fenomeen dat niet bestond. Die eerste schoolgang was niet altijd een feest... Maar als het kind eenmaal gewend was viel dat meestal wel mee.

Dinie Jansen-Peters vertelt in deze bijdrage op vertederende wijze over haar eerste ervaringen op de bewaarschool bij de zusters.

Schoolherinneringen

Wanneer je 5 jaar en zindelijk was mocht je naar de bewaarschool bij zuster Stanislas. In dat jaar – 1930 – voldeed ik aan die voorwaarden. Op een morgen in april, na de paasvakantie, zette mijn vader mij voor op de transportfiets en ging het richting de Loilse kerktoren, naar school. Dichtbij die toren woonden de zusters en stond de school. We werden nagezwaaid door moeder en grootmoeder. Daar ging hun kind...

Het kind vond het wel spannend, ze ging naar een lieve zuster en veel kindjes om mee te spelen. Maar hoe verder van huis uit de vertrouwde omgeving, hoe enger het werd. Op school aangekomen was de aardigheid en spanning van wat er komen ging helemaal weg. Het liefst wilde ik met vader terug naar huis. Zuster Stanislas wachtte ons al op en gaf mij een hand. Vader stapte op zijn fiets en reed weg. Daar stond ik dan tegenover zuster Stanislas. Was dat nu een zuster in die zwarte kleren, net als mijn grootmoeder, en met een doek over haar hoofd? En waarom had zij die stijve witte slab voor? Ze praatte lief, zo'n klein meisje kwam om te spelen, hoefde nergens bang voor te zijn. Maar er kwamen steeds meer kindjes die haar aandacht vroegen.

Daar stond ik dan eenzaam en verlaten tussen al die kinderen op de speelplaats. Mijn blik gleed naar beneden en bleef daar bij één tegel rusten. Totdat er een belletje klonk. Zuster Stanislas stond bij de deur van de school. Ze was blij dat er zoveel kindertjes bij haar gekomen waren en vroeg: 'Wil je het kindje, dat het dichtst bij je staat aan het handje vatten?' Mijn hand werd stevig gepakt en ik keek op naar een jongen. Hij was groter en lachte naar mij. Wij werden twee-aan-twee in een rij gezet. Met de zuster voorop gingen we naar binnen. In de gang werden de jasjes en mutsjes aan een kapstok gehangen en de klompjes eronder gezet. Daar zaten we even later dan, in de bewaarschool, een lokaal met hoge ramen en met z'n tweeën in de bank.

Eerst werd er een weesgegroetje gebeden. Daarna vertelde de zuster ons een mooi verhaal over het grote schilderij dat voor ons aan de muur hing. Er stond een kindje op, spelend aan de waterkant en er stond een grote engel over haar gebogen met de handen uitgestrekt en de vleugels beschermd om haar heen. Dat was haar engelbewaarder. 'Jullie hebben allemaal zo'n engelbewaarder, die je beschermt'. Wat kon de zuster mooi vertellen, we waren er stil van. We waren niet gewend om zo lang in een bank te zitten, maar gelukkig was het tijd om te spelen. Maar voor het zover was wilde de zuster graag onze namen weten en die

werden opgeschreven. Ik heette Dineke, dat vond de zuster een mooie naam. Maar hij (die naast me zat) heette Grarus. Met hem bleef ik twee-aan-twee.

Na een poosje was ik gewend op school en kreeg vader het te druk met werken. Hij hoefde mij niet meer te brengen en te halen, dus werd het lopen. Aan de hand van ons grotere buurmeisje Lies liepen we elke dag naar school, een half uur heen en een half uur terug. Tussen de middag bleef ik met een tuitje melk en een boterham samen met andere kinderen, die ver woonden, over. Grarus was hier niet bij. Hij woonde zeker dichtbij... Waar?... Misschien bij de zusters? Hij was altijd op de speelplaats. 's Morgens stond hij al bij de poort en vatte mij bij de hand. Hij leek wel mijn engelbewaarder. Was ik tijdens het spelen gevallen, hij hielp me op, waren er tranen, hij veegde ze weg met zijn mouw en sloeg dan troostend zijn armen om me heen.

Op de speelplaats werden veel kringspelletjes gedaan, zoals zakdoekje-leggen. Was Grarus aan de beurt dan wist ik, dat de volgende beurt voor mij was om zwaaiend met de zakdoek de kring rond te lopen. Bij het spel 'twee emmertjes water halen' klepperden wij op onze klompjes met z'n tweeën vrolijk 'van je ras, ras, ras, door de plas' door het straatje heen. Bij regen speelden wij in de gang of vertelde de zuster een verhaaltje.

We leerden fröbelen, van vouwblaadjes leuke dingen maken en van gekleurde reepjes papier matjes vlechten.

Was er een kindje jarig... groot feest. Van een stapel kranten werd voor elk kind een hoed gevouwen met een extra pluim voor de jarige. We zongen liedjes: 'Hoedje van papier' en natuurlijk 'Lang zal ze leven'. In feeststemming ging het dan de speelplaats op. 'Twee aan twee met de zuster mee.' De jarige werd op een stoel gezet en de kinderen dansten er in een kring om heen.

Wat waren we vrij en blij! Een traktatie kenden we toen nog niet. En we misten niets...

De vakantie was fijn om na al die belevenissen niet elke dag naar school te hoeven en het leven speelde zich af in onze eigen straat, waar we onze avonturen beleefden met broertjes, zusjes en de buurtkinderen.

Toch was ik blij toen ik na de vakantie op school kwamen en al die kindertjes terug zag.

Ook Grarus stond weer bij de poort. Op de speelplaats speelden we weer allemaal met elkaar. Soms moesten de jongens van de zusters apart spelen omdat ze te wild waren met paardje spelen en vechten. Voor de meisjes tekende de

zuster met krijt een hinkelhok op de speelplaats, waarin we ons best deden niet op de lijntjes te springen.

In de school werden we verplaatst. De jongens bij elkaar aan de raamkant, de meisjes bij de deur. We werden voorbereid op de eerste klas en leerden hoe we ons daar te gedragen hadden.

Als gedrag en vlijt goed waren dan kwam het leren vanzelf. Dat gedrag van ons... daar mankeerde nog het één en ander aan. We leerden netjes met twee woorden te spreken. 'Ja, zuster' en 'Nee, zuster'. Rechtop in de bank zitten met de armen over elkaar en luisteren. dat viel niet mee. Om ons mondje dicht te houden was het 'sssstt' met de vinger op de mond.

Maar, oh oh, die jongens dachten nog steeds dat het een spelletje was. Achter hun vinger werden rare geluidjes gemaakt of ze staken tussen twee vingers hun tong uit. Het bleef rumoerig, wat moest de zuster hiermee? Dan maar een slot op de mond.

Dat was te veel. Eén kind begon keihard te huilen en riep: 'Néééé, zuster!'. De zuster kreeg een rood gezicht en suste alles door te zeggen: 'Als jullie allemaal stil zitten en goed luisteren, blijft het slot in de kast.' Gelukkig! Ik zag het ook al voor me, zo'n groot hangslot zoals die bij ons thuis op de schuurdeur hing op al die mondjes...

Van toen af werd het stiller, zaten we mooi recht en luisterden naar spannende verhaaltjes. Maar we waren blij wanneer de deur openging en we naar buiten mochten.

Zuster Stanislas vertelde ons: 'Alle kindjes hebben een moeder, zo hebben de zusters een *eerwaarde moeder*'. Deze moeder kwam op bezoek, wilde graag zien hoe wij ons best hadden gedaan. Na een klop op de deur kwam zij binnen met 'Dag, lieve kinderen.' Wij riepen in koor 'Dag, waarde moeder.'

Een moeder...? Zij was veel kleiner dan zuster Stanislas, had dezelfde kleren aan en ook een slab voor. Wij zongen liedjes voor de eerwaarde moeder en zij bewonderde onze fröbeltjes. Wij waren knappe kinderen die mooi stil zaten met de armen over elkaar. Zuster Stanislas kon trots op ons zijn. Als beloning kregen we een klein prentje met Jezus, Sint Janneke en een schaapje erop. Tegelijk met de eerwaarde moeder gingen we naar buiten, waar zij ons gedag wuifde en toen verdween ze in het grote huis.

Spelend en lerend was het jaartje bewaarschool ten einde, toen we op de laatste dag van het schooljaar door zuster Stanislas twee-aan-twee in de rij naar de poort werden gebracht en de zuster afscheid van ons nam. Na de paasvakantie gingen we naar de eerste klas. De meisjes naar de meisjesschool en de jongens naar de jongensschool bij de meesters. Deze school stond aan de grote weg voorbij de kerk.

Bij de poort verdween hij geruisloos en voorgoed uit mijn leven... *Grarus*.

Als je Europees kampioen wordt, in welke discipline dan ook, mag je dat zonder meer rangschikken onder de categorie hele bijzondere gebeurtenissen. Het is een ervaring die slechts weinigen in hun leven meemaken. En het blijft een fantastisch moment om op terug te kijken en er zodoende nog vele keren van (na) te genieten.

Europees kampioen

24 september 1989 vond in Valkenburg het Europees Schutterstreffen plaats. In het kader hiervan namen de Loilse vendeliers deel aan het onderdeel klassiek vendelen. Tot ver buiten de regio had deze groep toen al een grote faam opgebouwd als showvendelierskorps.

Tijdens de optocht door het stadscentrum demonstreerden de Loilse vendeliers hun kunnen en kregen daarbij veel bijval en applaus van de circa 100.000 toeschouwers. Later bleek ook de jury de verrichtingen van de vendeliers van Loil-Vooruit tijdens de wedstrijd zeer te waarderen door ze het hoogste aantal punten en daarmee de Europese titel toe te kennen.

Pas laat op de betreffende zondagavond, reeds teruggekeerd in Loil, kregen de Loilse vendelzwaaiers te horen wat ze hadden gepresteerd. Aanvankelijk was er ongeloof over deze verbluffende en unieke prestatie. Het kon toch niet waar zijn: 'zun wi-j Europees kampioen?' Maar het was terdege wel waar. En geleidelijk aan maakte het ongeloof ruim baan voor het gevoel van blijdschap dat alleen een prestatie van een dergelijk formaat geven kan. Uiteraard werd dit wapenfeit uitbundig gevierd.

Het kampioenskorps, dat de naam Loil tot ver over de landsgrenzen bracht, bestond uit: Frans Bod, Gerry Buiting, Joep Buiting, Mart Dieks, Harry Gerritsen, Henk Goossen, Tonny Keurntjes, Gerard de Kinkelaar, Harry Peters, Fred Schlieff, Eric Seegers en Gerry Schuurman. Commandant was Gerrit Diesvelt.

13.2. De intocht van Sint Nicolaas in 2000. De volgende ondernemers maakten dit mogelijk: A. van den Berg, Parkweg; B. Bloem & Zn., Doesburgseweg; H. Bloem, Parkweg; E. Bolder, Schuttersstraat; S. Bolder, Pastoor Indenstraat; Th. Bolder, Wehlseweg; B. Buiting, Weemstraat; Buiting & Roes (F. Jansen), Polstraat; H. Derksen, Kloosterstraat; J. Derksen, Wehlseweg; T. Diesvelt, Lichtenhorststraat; B. Driessen, Lange Klauwenhof; Gademan (J. Polman), Tengbergenweg; Alfons Engelen, Handelsdwarsstraat; F. Gerritschen, Kerkstraat; F. Godschalk, Doesburgseweg; Hedi Lorre Cafeteria, Wehlseweg; A. ter Heerdt, Bosslagstraat; Café-Zaal Hendriks, Wehlseweg; K. Hendriks, Doesburgseweg; A. Hetterscheid, Doesburgseweg; W. Hieltjes, Wehlseweg; G. Jansen, Loilseweg; S. Jansen, Wehlseweg; Jeurissen, Doetinchemseweg; E. Krosse, Groenestraat; Mulder, Wehlseweg; Mulder Beltran, Wehlseweg; H. ten Oever, Weemstraat; Rabobank, Kerkstraat; T. Rasing, James Wattstraat; B. Seegers, Spoorstraat; W. Smits, Kapelstraat; G. Stienissen, Kloosterstraat; M. Tiemessen, Benijnehofstraat; C. Tijssen, Doesburgseweg; A. Wenting, Kloosterstraat; H. Wolters, Wehlseweg; Tonnie Wiendels (J. Lamers), Spoorstraat.

Zomaar enkele prijzen uit het jaar 2000

Gemeente Didam

Grondprijs bouwrijpe grond in Loil, gemiddeld (exclusief btw): *f* 235 m² | € 106,64.

Rioolrecht, 4 personen, per jaar: *f* 295 | € 133,86.

Afvalstoffenheffing, 4 personen, per jaar: *f* 450 | € 204,20.

Hondenbelasting, per jaar: *f* 50 | € 22,68.

Loil

Sint Jozefschool, vrijwillige ouderbijdrage, per jaar: *f* 40 | € 18,15.

Kerk, plaatsengeld, per volwassene: *f* 1 | € 0,45.

Bibliotheek Loil, lidmaatschap per jaar: *f* 22,50 | € 10,21.

Pilsje café Hendriks: *f* 2,50 | € 1,13.

Benzine, liter Euro 95 (augustus 2000): *f* 2,52 | € 1,14.

Kapper, knippen, gemiddelde prijs: *f* 31,50 | € 14,29.

Schoenmaker, nieuwe hakken, gemiddelde prijs: *f* 14 | € 6,35.

Gas: *f* 0,5070 m³ | € 0,23.

Water: *f* 2,40 m³ | € 1,08.

Elektra: *f* 0,2366 kWh | € 0,10.

Telefoon, KPN Telecom, vastrecht per 2 maanden: *f* 58,90 | € 26,72.

Boodschappenmandje 2000

Prijspeiling supermarkten (Consumentengids oktober 2000)

Product	Merk	Inhoud	Richtprijs	
			<i>f</i>	€
Afwasmiddel	Dubro citroen	0,5 liter	1,79	0,81
Babyverzorging	Zwitsal babyshampoo	200 ml.	4,39	1,99
Beschuit	Bolletje	1 rol	1,29	0,58
Bier	Heineken, krat	24 x 0.3 liter	18,99	8,61
Broodbeleg	Calvé pindakaas	350 gram	3,09	1,40
Broodbeleg	Venz hagelslag	400 gram	2,79	1,26
Bruinen bonen	Hak, Hollandse, pot	720 gram	1,65	0,74
Filterzakjes	Melitta	80 stuks	2,59	1,17
Frisdrank	7 Up, fles	1.5 liter	2,09	0,94
Halvarine	Blue Band, kuip	500 gram	1,95	0,88
Hoofdwasmiddel	Omo tablets	32 stuks	14,99	6,80
Koffie	van Nelle Supra, gemalen	250 gram	3,59	1,62
Luiers	Pampers mini (3-6 kg)	80 stuks	36,95	16,76
Maandverband	Libresse invisible	16 stuks	4,99	2,26
Mayonaise	Calvé, pot	600 ml.	2,55	1,15
Melk	halfvol, dagvers, pak	1.5 liter	1,49	0,67
Mosterd	Luycks, Franse	200 gram	1,29	0,58
Rookworst	Unox	250 gram	3,09	1,40
Scheermesjes	Gillette contour plus	5 stuks	6,99	3,17
Sigaretten	Marlboro	20 stuks	6,30	2,85
Suikerklontjes	doos	1 kilogram	2,39	1,08
Tandpasta, fluoride	Elmex anti cariës	75 ml.	4,95	2,24
Thee	Pickwick, Ceylon melange	40 x 4 gram	2,29	1,03
Toiletpapier	Page Plus tissue	8 rollen	5,99	2,71
Tomatenketchup	Heinz, fles	500 ml.	2,99	1,35
Voorwasmiddel	Biotex blauw	450 gram	5,99	2,71
Whiskas	dagmenu, diverse smaken	100 gram	0,99	0,44
Zout	tafelzout, busje	125 gram	0,65	0,29
Zoute pinda's	Duyvis	250 gram	2,09	0,94

1 euro is in 2000: 2,20371 gulden.

Koningen Schutterij Loil-Vooruit

Jaar	Schutterskoning	Ruiterkoning	Jaar	Schutterskoning	Ruiterkoning
1920	Hendrik Scheerder	Willem Visser	1982	Tonnie Koster	
1921	Jan Lamers	Golet	1983	Tonnie Rosendaal	Gerrie Buiting
1922	Jan Sanders	A. Horsting	1984	Geert Reulink	Geert Wiendels
1923	P. Kuppens	Karel Hendriks	1985	Wim Goossen	Theo Rasing
1924	Th. Bloem	Nico Wiendels	1986	Guus Jansen	Gerrie Rasing
1925	Willem Hieltjes	G. Diesvelt	1987	Willy Lenting (Thzn.)	Bennie Rasing
1926	J. van de Berg	A. Roosendaal	1988	Frank Thuss	
1927	G. Staring	D. Gieling	1989	Fred Schlieff	Peter Diesvelt
1928	Gred Otten	Frits Banning	1990	Willy Wijnholts	Jos Rasing
1929	H. Scheerder	J. Beursken	1991	Geert Reulink	Tinus Diesvelt
1930	Bernard Scheerder	G. Hendriks	1992	Ap Dieker	Jos Rasing
1931	Drikus Seegers	Hein Godschalk	1993	Gerrie Duis	Theo Rozijn
1932	Geen feest vanwege de crisistijd		1994	Toon Jansen (Thzn.)	Jos Gieling
1933	Theed Segers	Guus Hendriks	1995	Willy Wijnholts	Alfred Rasing
1934	H. Bloem	Karel Hendriks	1996	Frans Wiendels	Theo Gies
1935	Willem Weetink	A. Lamers	1997	Joep Buiting	Jeroen Schlieff
1936	Jan van Haren	B. Klein Herenbrink	1998	Harry Gerritsen	Bertie Diesvelt
1937	Willem Wiendels	Frans Wiendels	1999	Frans Godschalk	Richard Wenting
1938	G. Lanter	B. Klein Herenbrink	2000	Marcel Diesvelt	Jos van Vuuren
1939	Willem Wiendels	Jan Rozijn			
1940-1944	Geen schuttersfeest vanwege de oorlog				
1945	Herman Scheerder	Willem Brandts			
1946	Gradus van Vuren	Jan Visser			
1947	Theed Bloem	Teun Rasing			
1948	Jan Berendsen	Gradus Rozijn			
1949	Bernard Goossen	A. Lamers			
1950	Jan Looman	Bernard Tiemes			
1951	Gradus Kaldenhoven	Jan Rozijn			
1952	Gerrit Meijer	A. Lamers			
1953	Willem Engelen	Bennie Roosendaal			
1954	Gradus Kaldenhoven	Willy Peters			
1955	Ben Kobesen	Reinerus Lamers			
1956	Eef Scheerder	Gerrit Lenting			
1957	Diny Staarink	Tinus Diesvelt			
1958	Eef Rutjes	Hend Diesvelt			
1959	Henk Bolder	Gradus Rozijn			
1960	Theed Goossen	Gerrit Wiendels			
1961	Willem Wijnholts	Gerrit Diesvelt			
1962	Hendrik Lukassen	Willy Peters			
1963	Theed Rutjes	Wim Derksen			
1964	Joop Stienezen	G. Rozijn			
1965	Gerrit Wolters	Jan Visser			
1966	Bernard Reulink	Henk de Kinkelaar			
1967	Eef Sweers	Theo Kummeling			
1968	Willem Ankersmit				
1969	Teun Kobesen				
1970	Sjef Straatsma				
1971	Herman Derksen				
1972	Willy Ankersmit (Pzn.)				
1973	Jan Engelen				
1974	Theed Rutjes				
1975	Toon Jansen (Thzn.)				
1976	Wim Dieker				
1977	Bernard Reulink				
1978	Theed Lenting				
1979	William Bloem				
1980	Johan Visser				
1981	Henk Goossen				

De Loilse prinsen Karnaval

1959	Gerrit Bolder
1960	Frans Dieker
1961	Henk Goossen
1962	Anton Rutjes
1963	Frans Dieker
1964	Jan Balduk
1965	Frans Dieker
1966	Tonnie Bolder
1967	Drikkus Bloem
1968	Ernest Krosse
1969	Frans Schlieff
1970	August Scholten
1971	Henk Godschalk
1972	Theed Bolder
1973	Wim Damen
1974	Jan Rasing
1975	Teun Donkers
1976	Harrie Gerritsen
1977	Tonnie Keurntjes
1978	Jan Harmsen
1979	Jan Harmsen
1980	Theed Rutjes
1981	Gerrie Peters
1982	Dick Seegers
1983	Geert Stienissen
1984	Martin Tiemessen
1985	Bennie Lenting
1986	Gerrie Rasing
1987	Jos Wolters
1988	Wim Visser
1989	Erik Burghard
1990	Leo Godschalk
1991	Tonnie Peters
1992	René Rasing
1993	Ap Dieker
1994	Theo Stienissen
1995	Marcel Wiendels
1996	Toon van den Berg
1997	Peter Bosman
1998	Frank Gies
1999	Theo Bolder
2000	Jeroen Schuurman

Het Loilse Volkslied

'Hier wil ik blijven...'

Refrein:

*Hier wil ik blijven, hier gao'k nooit meer weg
Hier bin ik geboren, ik ken d'r elke heg en steg
As hier de dauw optrek, rond de möl, de kerk en school
Dan is d'r maor ene plek, en dat is Lool*

Elk jaor trek ik d'r een paar weaken tussenuut
Gepak en gezak met de slaopzak tegen de achterruut
De hond is goed verzörg, de deur geet op slot
Binnen een dag stao'k in ut land van Grüss Gott
Maor nao twee weaken is ut allemaol mooi gewes
De bergen, dalen, Kufstein en met de letste schilling op tes
In de auto trug denk ik nog effe aan ut völ bezonge Tirol
Maor dan geet ut plankgas trug naor mien eigen mooie Lool

Refrein

As kind joeg ik met de slee vanaf de Calvarieberg
En leerde schaatsen achter een stoel aan de Sommenweg
Veur een dubbeltje koch ik een ijsje bi-j Kaatje op de hoek
En veur een stuuver bi-j moetje Buiting een handvol snoep
Met zien allen trokken wi-j naor ut Schattenkerksebos
Spölda landrovertje, beumke verwisselen en diefje met verlos
Wi-j kraope onder de garven, trokken ut Park in met ut hele koor
En as ze riep waren, jatte wi-j de kersen bi-j de pastoor

Refrein

De Vrolijke Drammers zun as vereniging heel eminent
Want in de hele gemeente zun ze as enige erkend
Met een pronkzitting, un cultureel gebeuren dat d'r weazen mag
En met de hoogste onderscheiding: 'ut Eikelooft van Boschslag'
Maondenlang wark steet apetrots op de Wehlseweg gereed
De optoch vertrek naor Diem, waor ut hutje bi-j mutje steet
Trug thuus sjoemelt alles verkleed en met een vrolijke snuut
En bi-j Hendriks hangen ze dan met de benen d'r uut

Refrein

Hé mien dörpke luuster is, wet gi-j waorum ik ow zo aanbid
Gi-j bunt un kleine kern, maor wel een kern met pit
Trots Mariakapel, Jeugdgebouw en welke verandering dan ook
As gemeenschap, as dörp, gi-j raakte nooit echt van de koak
Ook niet in '45 want man wat namen ze ow te grazen
Toen op een grove manier ut klooster werd opgeblaoze
Nee gleuf mien, ze kriege mien hier nooit meer weg
Now jao, mien letste rit, maor dan wel hier achter de beukenheg

Refrein

Tekst: Joop Boxstart

13.3. De begraafplaats van de Loilse parochie.

Je leeft
Je voelt
Je lacht
Je huilt
Je feest
Je werkt
Je neemt
Je geeft

Pas wanneer
iemand
er niet meer is,
besef je
de betekenis
van het woord
geleefd...

In het ritme
van de getijden
rijgen generaties
zich aaneen.
In een hechte
gemeenschap
leef je echter
nimmer alleen...

*Dit boek
wordt opgedragen
aan alle Loilenaren
en postuum ook
aan onze
overleden dierbaren...*

BRONNEN

Niet alle bronnen zijn daadwerkelijk in de tekst terug te vinden, maar wel geraadpleegd.

De verschillende bronnen geven over dezelfde gebeurtenissen of onderwerpen soms inhoudelijk afwijkende informatie. In die gevallen heeft de redactie het voor haar feitelijk meest aannemelijke aangehouden.

75 jaar onderwijs Loil | Harrie Janssen e.a. | RK Basisschool Sint Jozef | maart 1987.

1910–1960 Parochie Loil | W.G. Wolters | 1960.

Aantekeningen Loilse natuur- en landschapsbeschrijving | Leo Giesen.

Ach lieve tijd, 1000 jaar Achterhoek en Liemers. (Het verkeer en vervoer. De handelaren. Het boerenleven.) | Verzamelwerk door diverse auteurs | Waanders Uitgevers | 1997/1998.

Algemeen Dagblad: 'Gewoon' (artikel over de opening van de bibliotheek in Loil, d.d. 21-05-1995) | Eric Klop | juni 1995.

Archief Jan Bolder (Polstraat, Didam) | Documentatie over de vroegere eigenaren van herberg De Nachtegaal.

Bijdragen voor vaderlandsche geschiedenis en oudheidkunde (deel 5) | L.A.J.W. Sloet | Nijhoff Uitgeverij | 1867.

De uitgaven/publicaties van de Oudheidkundige Vereniging Didam | Alle artikelen en passages over Loil.

De Liemers van Nol Tinneveld | Historische aantekeningen van Nol Tinneveld, verzameld door Jac. Mombarg, geredigeerd door John Thoben | Thoben Offset (Nijmegen) | 1984.

De Lijmers/De Liemers | 20-07-1929, 21-06-1947: Kindsheid Loil. 14-01-1939, 30-12-1939: Kerstversiering Loil. 26-07-1947: Loil bouwt een Mariakapel. 25-10-1947: Plechtige inzegening van de Mariakapel te Loil; Stille Omgang. 01-11-1947: Loil eert Maria. 13-08-1949: Pastoor Bauland in 't zilver. 28-07-1956: Pastoor Inden 60 jaar priester. 21-09-1957: Pastoor Spelbrink naar Kampen en pastoor Wolters naar Loil. 15-10-1960: Viering 50-jarig bestaan van de parochie Loil. 15-04-1961: Inzegening orgel Loil. 09-09-1966: Afscheid van pastoor Boss. 16-05-1969: Afscheid van pastoor Mali en van assistent pater Van Schaick. 21-03-1980: Grote belangstelling bij opening De Zomp. 11-12-1980: Parochiekerk in Loil bestaat 70 jaar. 05-12-1985: Loilse kerk in verleden en toekomst.

Digitale bestanden (tekeningen die zijn gebruikt voor zowel het onderzoeken van het aantal woningen, het bepalen van de gemeentegrens en voor enkele kaartjes in het boek) | Het kadaster Gelderland.

Diverse aantekeningen over de Loilse parochie | Mia Roosendaal-Scheerder.

Diverse tekeningen en gegevens (toelichtingen, voorschriften van bestemmingsplannen) | Gemeente Didam.

Gegevens uit het bevolkingsregister | Gemeente Didam.

Gelderse Historie in De Liemers | A.G. van Dalen | Nijgh & Van Ditmar (Den Haag) | 1971.

Gelders Molenboek | De Walburg Pers (Zutphen) | 1968.

Het Utrechts Archief, archief Aartsbisdom (periode 1874–1967) | Toegangsnr. 449. Inventarisnr.: 1053, 1317, 1353, 1707.

Het Wapen van Loil | Uittreksel Rijksarchief in Gelderland (Arnhem) | 1971.

Hoe God verdween uit Jorwerd | Geert Mak | Atlas (Amsterdam/Antwerpen) | 1997.

Kadastrale Atlas Gelderland 1832 – Didam | Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland (Arnhem) | 1995.

Kerkenboek Didam. Geloven rond de Diemse toren, duizend jaar kerkgeschiedenis | Thema II: Kerken in de twintigste eeuw. 2-1: De parochies Heilige Martinus en Onze Lieve Vrouw van Altijddurende bijstand. 2-2: De parochie Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen in Loil. Thema III: Kerk en samenleving. 3-1: Onderwijs. 3-3: Armenzorg. Thema VI: Zielzorgers. 6-1: De geestelijkheid van Didam. 6-2: De geestelijkheid van Loil en Nieuw-Dijk | Oudheidkundige Vereniging Didam | 2000.

Kontaktraad (Informatieblad Loilse verenigingen) | Stichting Kontaktraad Loil | Uitgaven in de periode 1979–2000. Onderzoeksverslag naar de historie van Huis Loil en het Wapen van Loil | Dinie Jansen-Peters | 1982.

Na honderdvijftig jaar, schetsen uit De Liemers | Streekarchivariaat De Liemers | 1966.

Nieuwsbrieven (6) in het kader van de Aktie Kerkdak | Mia Roosendaal-Scheerder | Parochie Loil | 1992–1993.

Openbare registers | Kamer van Koophandel.

Plakboeken Loil (periode 1984–2000) | Onder andere krantenknipsels uit de volgende dag-/weekbladen: De Gelderlander, De Liemers / Didam Post / Didam Journaal, Graafschapbode / Gelders Dagblad, Liemers Lantaern / Liemers Lantaren, Liemers Vizier | Michel Scheerder.

Plattelandsvisie Didam | Arcadis | 2001.

Ruimte maken, ruimte delen, deel 1 van de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening | De Nederlandse regering.

Statistische informatie over Didam | Provincie Gelderland.

Straatnamenregister 1957 | Gemeente Didam.

Toponymie van Didam | A. Tinneveld | Bijdragen en mededelingen van de commissie voor naamkunde en nederzettingsgeschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen te Amsterdam | Noord-Hollandische Uitgeversmaatschappij (Amsterdam) | 1973.

Tweeduizend jaar geschiedenis van Gelderland | Klaas Jansma en drs. Meindert Schoor | Inter-Combi van Seijen bv | 1986.

Van Franse komaf, het kadaster ontrafeld | Kadaster Apeldoorn.

ILLUSTRATIEVERANTWOORDING

2.1: Collectie Jan Bolder (Polstraat, Didam).

2.2: Rijksarchief in Gelderland (Arnhem).

2.3: Archief Stichting Kontaktraad Loil.

4.2 tot en met 4.8: L.H. Schoolfotografie bv te Arnhem.

7.13: Sportvereniging Loil afdeling damesrecreatiesport.

7.23: Close Harmony.

Overige afbeeldingen: Geert Vreeman.

COLOFON

Fotografie: Geert Vreeman

Lithografie: Preduxion, Doetinchem

Layout: Ton Bolder

Opmaak: The Graphic Eye, Terborg

Druk-/bindwerk: Preduxion, Doetinchem

Productiecoördinatie: A.P. Drukwerkservice, Didam